

(vůle v projevu, v účincích, omyl v motivu), při podvodu, donucení, výhrůžce. Formou pravidelnou pro uplatňování omylu je spisovateli opravný prostředek, totiž odvolání, pokud pak ještě na základě uznání rozsudek vydán nebyl, prosté prohlášení před soudem procesním; stal-li se rozsudek již právoplatným, za jistých podmínek žaloba restituční.

Právě při četbě této části musí býti rakouský právník nejopatrnější a nepouštět se zřetele právo domácí, aby neaplikoval prostě názory autorovy, jejichž správnost s hlediska německého práva zde zkoumati nemůžeme, i na právo rakouské. U nás je otázka omylu při úkonech procesních, tedy i při uznání, celkem jednoduchou. Dokud ústní jednání, v němž uznání se stalo, nebylo prohlášeno za skončené, může žalovaný svoje uznání odvolati, okolnosti i průvody, jimiž omyl svůj při předchozím uznání odůvodňuje, uváděti. To jde z ustanovení § 179 c. ř. s. Ovšem ale povždy podléhá takovému počínání žalovaného pečlivému uvážení soudu, jenž význam jeho volně posoudí; ačkoliv § 266 odst. 2 c. ř. s. mluví jenom o doznání, přece zásadu jeho dlužno analogicky i na uznání vztahovati. Bylo-li však ústní jednání již skončeno a rozsudek na základě uznání již vydán, nelze omyl u nás uplatňovati odvoláním vzhledem ku zákazu novot.

Také žalobou o obnovu lze jen v některých případech nápravy zjednati, o čemž blíže pojednal jsem již ve svém spisu „Procesní úkony dle práva rakouského“ (1907) str. 84 násl., na něž odkazuji.

*Hora.*

## Právo ústavní a správní.

*J. A. R. Marriott: English political institutions. Oxford 1910 (str. VIII + 347).*

Spisovatel hned v předmluvě praví, že kniha tato jest míněna jako úvod do studia anglické státní vědy, jest však vskutku omezena na jeden obor její: pojednává pouze o složení státu a o funkcích různých orgánů vládních. Účel této knihy tedy jest jednak uvést čtenáře v dějiny anglických institucí, jednak však i vysvětliti dnešní působení složitého ústavního.

Spisovatel nejprve (kap. I.) se obírá klasifikací ústav a dospívá k závěru, že ústava anglická jest unitaristická, pružná a parlamentární. Na to (kap. II.) se podávají rázovité znaky anglické ústavy. Ústava tato jest nepsaná, pružná neznajíc rozdílu mezi zákony ústavními a zákony obyčejnými, jest výsledkem nepřetržitého vývoje právního; nepřetržitost nebyla zde rušena nijakými revolucemi. Dalším tímto znakem jest naprostá nadvláda zákona (the rule, predominance or supremacy of law): nikdo nemůže býti trestán leč pro trestný čin v zákoně výslovně uvedený, a obecný zákon platí bezvýjimečně pro všechny stejně; správní právo a správní soudnictví jest anglickému právu neznámo. Dalším konečně znakem jest její nevěcnost (unreality): mezi teorií zákonnou a mezi praxí resp. skutečným stavem

jest podstatný rozdíl. Zákonná teorie ustanovuje velmi často něco, co ve skutečnosti (ústavními zvyklostmi) jest již dávno vyvráceno.

V kapitolách III.—V. se pojednává o exekutivě. Historie politických institucí v Anglii jest historií diferenciace funkcí: zákonodárné, výkonné a soudcovské. Mezi tvoří zde revoluce z r. 1688, která značí pevný počátek ústavního vývoje a důležitou změnu ve vzájemném působení politických mocí ve státě. Revoluce tato sama sice se příliš nedotkla zákonných a technických mocí koruny, nicméně znamená začátek zodpovědnosti exekutivy legislativě, koruny a jejích ministrů parlamentu. Parlamentární režim však vyvíjel se zvolna. Ještě Vilém III. brával ministry z obou politických stran v parlamentu, a teprve za dynastie hannoverské ustálily se zásady režimu parlamentárního. Zásady tyto jsou: vyloučení krále ze schůzí ministerské rady, úzké spojení mezi kabinetem a současnou většinou parlamentu, politická stejnorodost kabinetu, kolektivní zodpovědnost a převaha prvního ministra. První ministr má dnešního dne čtveré postavení: jest předsedou rady výkonné (Executive Council), vůdcem sboru zákonodárného, jest nepřímo designovaným vůdcem politického suveréna čili voličstva, důvěrníkem koruny a obecným orgánem zprostředkujícím mezi korunou a mezi kabinetem. Při tomto postavení prvního ministra a za dnešního stavu kabinetního režimu v Anglii nahazuje se otázka, jaká práva zůstávají králi. Král má právo odvolati se od parlamentu k (vlastnímu) pánu parlamentu, od svých rádců k politickému suverénu (k národu resp. k voličstvu), před jehož vyslovenou vůlí zákonný suverén se musí skloniti. Král má dále právo odvolati se proti svému ministerstvu k parlamentu a konečně právo zvoliti sobě prvního ministra, ač toto právo posléze jmenované jest v praksi valně obmezeno.

Pokud jednotlivých ministrů se týče, každý ministr má v podstatě čtverou působnost: on jest rádcem koruny, vůdcem v parlamentě a ve straně, jest členem politického výboru, který řídí Spojené království a celou říši britskou, a konečně jest, s nepatrnými výjimkami, hlavou správního departementu. Ovšem v čele každého správního departementu jest vedle chefa politického také chef permanentní, který jest vlastně duší každého oddělení. Tento permanentní chef patří k stálému úřednictvu, bez něhož by státní správa nemohla prostě existovati. V této státní správě jsou uplatněny dvě stěžejní zásady: stálost služby — pokud ovšem dotčený úředník vykonává správně svůj úřad (during good behaviour) — a stranění se politického života. Soustava státních úřadů anglických (the Civil Service) jest zde také podrobně uvedena.

Následujících šest kapitol (VI.—XI.) jest věnováno sboru zákonodárnému a to: dvě kapitoly sněmovně lordů, tři sněmovně poslanecké a jedna jednání v parlamentu.

Anglický parlament vykazuje především dva zvláštní znaky; jest to jednak zákonná všemohoucnost či svrchovanost parlamentu (the King in Parliament), jednak jeho soustava dvoukomorová, která byla přejata do ústavního zřízení téměř všech států moderních.

Základy moderního parlamentu anglického byly položeny r. 1295, kdy sešel se t. zv. model Parliament. Odtud ustálily se dvě komory: sněmovna lordů či horní sněmovna a sněmovna poslanecká či obecných neb dolní sněmovna (the house of Lords, the house of Commons). Dějiny sněmovny lordů lze rozdělit na čtyři období: první období až k reformaci, druhé až k restauraci (1660), třetí k reformě práva volebního v r. 1832, čtvrté až do doby přítomné. První období vykazuje sněmovnu lordů jako nečetný sbor se značnou převahou živlu duchovního. Právomoc její byla: svolovati k daním a jiným dárkám, usnášeti se na zákonech a jiných opatřeních a činnost soudcovská. Moderní dějiny sněmovny lordů začínají však teprve druhým obdobím, od reformace, kdy živel světský nabyl zde převahy. Vrcholu své moci dosahuje tato sněmovna v období třetím, zejména od Velké revoluce, kdy vláda v Anglii byla čistě oligarchická, a několik šlechtických rodů rozhodovalo jak ve vládě ústřední, tak i v samosprávě. V této době dochází také ke změnám ve složení sněmovny lordů, obzvláště připojením Skotska a Irska. Čtvrté období značí úpadek váhy a moci této sněmovny, neboť nově zorganizovaná sněmovna obecných vystupuje nyní jako nebezpečný soupeř. Spory tu a tam mezi oběma sněmovnami vypuknuvší vyvrcholily právě v době přítomné ve značnou krizi ústavní, jejíž rozřešení lze ovšem velmi těžko odhadovati.

Počátky sněmovny obecných pozorujeme ve 13. století, avšak definitivní základ její jest položen r. 1295 v t. zv. model Parliamentu. Prvotní účel její sluší shledávati ve snaze králů opatřiti sobě potřebné finanční prostředky. Také hlavní předmět činnosti její bylo skutečně povolovati králi daně a jiné dávky. V tomto směru měla sněmovna obecných již od počátku převahu nad sněmovnou lordů. Od konce 14. století (od r. 1395) bývaly berně povolovány „by the Commons with the advice and assent of the Lords Spiritual and Temporal“. Vlastní zákonodárná činnost sněmovny obecných ustupovala aspoň ze začátku značně do pozadí. Obecní nehráli roli zákonodárného činitele, nýbrž prosebníka: žádají na králi vydání toho či onoho zákonného předpisu, a králi jest dáno na vůli, chce-li žádosti té vyhověti čili nic.

Vývojem doby se poměry tyto značně mění. Sněmovna obecných používá finanční tísně královy, aby sobě vymohla nová a nová politická práva. Obecní stávají se skutečným činitelem zákonodárným a osobují si i právo kontrolovati moc výkonnou. Již v polovici 14. století vymohl parlament na králi (Eduardu III.) slib, že ministři a soudci budou jmenováni v parlamentě. Tato moc parlamentu se však neudržela, naopak za Tudorovců upadl parlament úplně v područí moci královské a stal se oddaným vykonavatelem její vůle. Králové pak dovedli parlament v tomto područí udržovati tím, že rozmnožovali libovolně počet členů sněmovny obecných novými zástupci měst králi věrných. (Jen za Tudorovců byla sněmovna obecných rozmnožena o 166 nových členů, za Stuartů o 51 člena.)

Kdežto však politicky byl parlament za Tudorovců úplně v područí králově, právně moc jeho neobyčejně vzrostla. Vytvořila se zásada o všemohoucnosti parlamentu resp. krále v parlamentu, a zásada tato vedla

k nesčetným sporům mezi parlamentem a mezi mocí královskou za Stuartovců. Spory tyto byly definitivně rozřešeny Velikou revolucí (r. 1688), kteráž značí nové období poměru moci výkonné k moci zákonodárné. Veliká revoluce znamená vítězství parlamentu, a od konce 17. století nebylo v Anglii již pochybováno o svrchovanosti parlamentu (resp. krále v parlamentu), a to ani v teorii, ani v praxi.

Na druhé straně dochází však nyní k rozporům mezi oběma sněmovnami. Rozpory týkají se v podstatě těchto tří bodů: soudní funkce sněmovny lordů, práv sněmovny obecných pokud finančních billů se týče a koordinovaného práva sněmovny horní v zákonodárství vůbec, kteréžto právo bylo ohroženo vynálezem t. zv. tacking, což záleží v tom, že k obyčejnému billu byl přičiňován dodatek neb přídavek rázu finančního, aby takovýto bill bylo lze považovati za bill finanční a tím omezovati zákonodárné právo sněmovny lordů.

Vliv parlamentu na moc výkonnou přináší s sebou ustavení režimu parlamentárního. Až do r. 1832 jest to sněmovna lordů, která hraje vůdčí roli v řízení správy státní, po r. 1832, kdy byla provedena pronikavá reforma volebního řádu, přechází tato role na sněmovnu obecných.

Kapitoly XII. a XIII. jednájí o místní samosprávě, jak obcí venkovských, tak i měst. Historii místní samosprávy lze rozdělití ve čtyři období. Období první, od prvopočátku až do vpádu Normanů, lze označiti jako dobu samosprávy národní. Druhé období sahající až do 14. století jest doba pevné a zcentralisované monarchie. Třetí období až do r. 1888 má ráz po výtce aristokratický. Teprve čtvrté období od vydání Local Government Actu z r. 1888 a 1894 uplatňuje čím dále tím více zásady demokratické. Rovněž v samosprávě městské lze zříti jasně ráz oligarchický při naprosté různosti právních řádů, a teprve Municipal Reform Act z r. 1835 a další reformy z r. 1888 a 1899 upravily samosprávu městskou podle jednotného plánu. Místní samospráva jest pod dozorem moci ústřední ve směru trojím: soudním, zákonodárném a správním.

Kapitola XIV. jedná o soudnictví a o svobodě poddaných, a kap. XV. o britské říši a o jejích koloniích.

Celkový posudek o této knize může vyznítí jen příznivě. Z celého obsahu vysvítá jasně, že spisovatel ovládá látku dokonale. Čtenář obznamuje se zde s celým státním zřízením anglickým, a historický výklad zde podaný umožňuje jemu učiniti si také jasný obraz historického vývoje až po dobu dnešní. Kniha tato jest velmi dobrou pomůckou pro studium anglického zřízení státního.

Boh. Baxa.

*Félix Moreau: Les caractères de la nullité de plein droit édictée par les articles 63 et 65 de la loi du 5 avril 1884. (Paříž 1912, 37 str.).*

Autor krásného a jasného výkladu francouzského správního práva (Droit administratif, Paříž 1909, 1230 str.) Félix Moreau uveřejnil v 2. čísle letošního ročníku první francouzské Revue du droit public et de la science politique en France et à l'Etranger rozpravu výše uvedenou a vydal ji pak